

ούτε από τὸν μὲν οὔτε ἀπὸ τὸν δέ, ἀλλ' ὅτι ἂν τὸ πρόγραμμα τῶν παραστάσεων τῆς ἡτο φιλάληθες, ἔπρεπε νὰ γράφῃ: «μετάφρασις Βουτιεριδίου, Χρηστομάνου καὶ ἄλλων λογίων» τηρουμένης ὡς πρὸς τοὺς δύο κυρίως μεταφραστές τῆς, τῆς ἀνω τάξεως τῶν ὀνομάτων καὶ λόγῳ προτεραιότητος τῆς ἐργασίας των, καὶ λόγῳ ἀλαβητικῆς σειρᾶς τῶν ἐπωνύμων των. Ἔτσι τοῦλάχιστον γίνεται εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἐξήγησα δὲ τὸ διατί εἰς τὸν κ. Ταγκόπουλον καὶ ἀκριβολογώτερον ἐπαναλαμβάνω ἐδῶ ἴτι:

Α'. Κατὰ τοὺς μῆνας Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1901, εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐταίρων καὶ μυστῶν τῆς Ν. Σκηνῆς, ἡτο γνωστὸν ὅτι ὁ κ. Βουτιεριδὴς μετέφραζε τὴν «Ἀλκηστιν» καὶ τὴν μετέφραζε «λαμπρά, λαμπρά» — ὅπως ἔλεγεν ὁ κ. Χρηστομάνος.

Τόσον δὲ ὁ κ. Βουτιεριδὴς ἦτο ἀπασχολημένος μετὰ τὴν μετάφρασιν, ὥστε τὸν ἀνεπλήρωτα ἐγὼ ὁ ὑποφαινόμενος εἰς τὰ καθήκοντα γραμματέως τοῦ διοικούντος ἐφόρου τῆς Ν. Σκηνῆς, ἄμισθι μὲν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐβδομάδος τοῦ Σεπτεμβρίου, ἐμισθῶς δὲ ἀπὸ τῆς 22 Ὀκτωβρίου, ὅτε ὁ κ. Βουτιεριδὴς παρῆλθεν ὀριστικῶς τῶν καθηκόντων ἐκείνων.

Β'. Ἐπανειλημμένως μετέβην κατὰ τὸ διάστημα τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ κ. Βουτιεριδίου, ζητῶν ἀπὸ αὐτοῦ ἐκ μέρους τοῦ κ. Ἐφόρου τὰ χειρόγραφα τῆς «Ἀλκηστιδος» καὶ πληροφορίας πότε θὰ εἴνε τελειωμένη ἡ μετάφρασις. Ὑψῳ παρελθὼν καὶ ἔξερα εἰς τὸν κ. Ἐφορον τὸ μέρος τῆς μετάφρασεως τὸ ἀρχίζον ἀπὸ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὴν πρώτην πρᾶξιν καὶ λήγον (ἂν ἐνθυμώμαι καλῶς) μετὰ τοὺς ὁμήνους τοῦ Ἀδμήτου εἰς τὴν γ'. Τὸ ἀρχικὸν χειρόγραφον τῆς ἀρχῆς τοῦ δράματος εἶχεν ἄλλον γραφικὸν χαρακτήρα. Ὑποθέτω ὅτι αὐτὸ ὑπεγορεύθη εἰς τὸν κ. Λέοντα ὑπὸ τοῦ κ. Χρηστομάνου.

Γ'. Ὅταν ὀριστικῶς παρῆλθεν ὁ κ. Βουτιεριδὴς, παρεκλήθην ἐγὼ ὑπὸ τοῦ κ. Ἐφόρου ἀνεξαρτήτως τῶν καθηκόντων μου ὡς ἐμισθίου γραμματέως τοῦ πλέον, νὰ τὸν βοηθήσω (τὸν κ. Ἐφορον) φιλικῶς εἰς τὴν συμπλήρωσιν καὶ τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἐπεξεργασίαν τῆς μετάφρασεως.

Καὶ τὸ ἔκμα ξενυκτιῶνταις κυριολεκτικῶς μαζὶ τοῦ εἰς τὸ γραφεῖόν του. Πῶς ἐγένετο ἡ ἐργασία αὐτή, μαρτυρεῖ τὸ ἐπιστόδιον τὸ ὅποιον ἀνέ-

φερεν ὁ κ. Ταγκόπουλος. Προσθέτω ὅτι συχνά, κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν ἐκείνην, μοῦ ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰ χεῖλη ἡ φράσις «Μπράβο τοῦ Βουτιεριδῆ» καὶ δὲν διεμαρτύρετο ὁ κ. Ἐφορος, καὶ ὅτι συχνά ἐπίσης ὁ κ. Ἐφορος ἀνεφώνησε «Χμ! τὸ κτῆνος ὁ Βουτιεριδὴς!» καὶ εὐλαβῶς διεμαρτυρόμην ἐγὼ.

Δ'. Πρὸς ταχύτεραν ἀποπεράτωσιν τῆς ἐργασίας, ἐδώσαμεν εἰς τὸν ἄλλοτε ἐπιτυχῶς μεταφράσαντα ἀποσπάσματα τοῦ «Ἰπολύτου» κ. Μανῆν νὰ μεταφράσῃ τὸ τελευταῖον ἐπεισόδιον τῆς «Ἀλκηστιδος». Ἀλλ' ἡ μετάφρασις τοῦ κ. Μανῆ, ὡς λίαν ἐλευθέρα, ἐλήφθη μὲν ὑπ' ὄψιν, μετεβλήθη δὲ πρὸς πολλὰ κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν.

Ε'. Κατὰ τὰς 12 ἕως τὰς 15 Νοεμβρίου ἐπερατώθη οὕτω ἡ μετάφρασις τῆς «Ἀλκηστιδος», ἡ ἀκουσθεῖσα ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ «Παριετέ» τὴν ἀλητμόνητον ἐσπέραν τῆς 22 Νοεμβρίου. Μοῦ ἔκαμιν ἐντύπων, ὅταν συνετάσσετο τὸ πρόγραμμα τῆς πρώτης παραστάσεως καὶ ἠρώτησα τὸν κ. Ἐφορον πῶς θὰ ἐτίθεντο τὰ ὀνόματα τῶν μεταφραστῶν κ. κ. Βουτιεριδίου καὶ Χρηστομάνου ἡ ἀπάντησίς του:

— Μόνον τὸ ἰδικόν μου ὄνομα θὰ μῆ.

— Μὴ... ἡ μετάφρασις τοῦ Βουτιεριδίου;

— Δὲν τὴν ἔκαμε αὐτός. Ἐγὼ τὴν ὑπεγόρευσα...

Ὁ κ. Βουτιεριδὴς ἀφῆκε καὶ ἐπέρασεν δύο χρόνια διὰ νὰ ἐκμυστηρευθῇ ὅτι ὅπωςδὴποτε συνειργάσθη εἰς τὴν μετάφρασιν. Ἀληθῶς δὲν εἶχαν τότε οἱ ἀφοσιωθέντες εἰς τὴν ἰδέαν τῆς Ν. Σκηνῆς καμμίαν ἄλλην φιλοδοξίαν παρὰ νὰ ἰδοὺν πραγματοποιουμένης τὰς ὁραίας ἐπαγγελίας τῶν ἰδρυτῶν αὐτῆς, καὶ ὅταν ἀκόμη οὕτοι ἀπέμειναν ἕντες.

Ἀλλὰ σήμερον:—Σήμερον, παρακαλῶ διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον τὸν «Νουμᾶν» νὰ μὴ λησμονήσῃ ὅτι τοῦλάχιστον ὁ ὑποφαινόμενος, μεταφράζων τὴν «Ἀλκάντιραν» καὶ τὰς ἄλλας μεταφράσεις, δὲν τὰς ὑπεγόρευσα εἰς ἄλλον, οὔτε ἔφορον, οὔτε ἐπόπτην, οὔτε ἐταῖρον, οὔτε μύτην.

Ἀθῆναι 6 Σεπτεμβρίου 1903.

Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

Ἀριθ. 5

Β' ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ Κ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ

κ. Δ. Η. Ταγκόπουλο διευθυντῇ τοῦ «Νουμᾶ»

Φίλε μου,

Ἀπαντῶ στὸ σημερινόν σου γράμμα, ἂν καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ γράμμα τοῦ κ. Ν. Ποριώτη ποῦ δημοσιεύτηκε τὴν χτεσινὴ «Ἐστία» καὶ ποῦ

τόσο ξάστερα καὶ τόσο στρογγυλὰ τὰ λέει τὰ πράματα, μποροῦσα καὶ νὰ μὴν ἀπαντήσω, χωρὶς νὰ κερδίσει ὁ κ. Χρηστομάνος τίποτα.

Μ' ἐρωτᾷς πῶς καὶ γιατί ἔγραψα τὸ γράμμα ποῦ δημοσιεύτηκε στὸ «Ἄστυ» καὶ ποῦ ἐμολογοῦσα πῶς ὁ κ. Χρηστομάνος μετέφρασε μοναχὸς τὴν «Ἀλκίηστιν». Νὰ σοῦ πῶ: Πρὶν δημοσιεῖται ἡ πολυκροτη δῆλωσις τῆς Ν. Σκηνῆς, ἤρθε καὶ μὲ βόηκε ὁ κ. Μαρκέλλος, σταλμένος ἀπὸ τὸν κ. Χρηστομάνο, καὶ μὲ παρακάλεσε νὰ τοῦ δώσω ἓνα γράμμα ποῦ νὰ φανερώσω πῶς δὲν ἔχω νὰ κάνω τίποτα μετὰ τοῦ ἔργου τὴν μετάφραση. Μὲ παρακάλεσε ἀκόμα νὰ περάσω ἀπὸ τὸ γραφεῖόν τῆς Ν. Σκηνῆς ποῦ θέλει νὰ μὲ ἰδεῖ καὶ νὰ μοῦ μιλήσῃ ὁ κ. Χρηστομάνος. Ἄν καὶ εἶχα πολλές σκοτούρας τίς ἡμέρας ἐκεῖνες στὸ κεφάλι μου, πέρασα ἀπὸ τὴν Ν. Σκηνὴ, εἶδα τὸν κ. Χρηστομάνο, τοὺς ἔδωσα τὸ γράμμα ποῦ μοῦ ζήτησαν καὶ καθὼς μοῦ το ζήτησαν, κ' ἐφυγα εὐχαριστημένος ποῦ ἔδινα τέλος σὲ μιὰ ὑπόθεσιν, γιὰ τὴν ὅποιαν δὲν ἐπιθυμοῦσα νὰ γίνῃ ποτέ κανένας λόγος. Τὴν ἄλλη μέρα διάβασα στὴν «Ἀστραπῇ» τὴν δῆλωσιν τῆς Ν. Σκηνῆς καὶ τὴν ἄλλη, τὴν παραπάνω, εἶδα δημοσιευμένην στὸ «Ἄστυ» τὸ δικό μου τὸ γράμμα.

Τ' ἤθελες νὰ κάνω; Νὰ βγῶ καὶ νὰ φωνάξω πῶς ἡ Ν. Σκηνὴ δὲν θὰ δημοσιεύσει ποτέ τὴν δῆλωσιν ποῦ δημοσίεψε, ἂν δὲν εἶχε ὁ κ. Χρηστομάνος τὸ γράμμα μου στὰ χεῖρά του;

Εὐτυχῶς ὁ κ. Ποριώτης μ' ἀπάλλαξε ἀπ' αὐτὸν τὸν κόπο.

Ἀθῆνα, 10 Σεπτεμβρίου 1903

Διότι σου

ΠΑΙΔΑΣ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

Ἀριθ. 6

ΤΑΔΕ ΛΕΓΕΙ ΦΕΥΤΟΜΑΝΟΣ

(Ἀπὸ τὸ «Ἄστυ» τῆς 11 Σεπτεμβρίου)

Χθὲς τὸ ἐσπέρας ὅλως τυχαίως συναντήσαντες τὸν κ. Χρηστομάνον ἠρωτήσαμεν αὐτὸν περὶ τοῦ φλέγοντος ζητήματος τῆς «Ἀλκηστιδος», τὸ ὅποιον ἔχει ἀναστατώσει κατ' αὐτὰς τοὺς λογίους μας. Ὁ κ. Χρηστομάνος εὐηρεστήθη νὰ μᾶς εἴπῃ τὰ ἑξῆς:

— Ὅλον αὐτὸ τὸ διπλωματικὸν ἐπεισόδιον τῆς «Ἀλκηστιδος», ὅπως προσφῶς ἐκλήθη, μὲ ἀφισεν ὡς τώρα ἄρκετὰ ψυχρόν, ὥστε νὰ μὴ ἀπαντήσω ἐῖς ἰδίους. Χθὲς ὅμως ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Ποριώτης εἰς τὴν «Ἐστίαν» μιαν πανταχοῦσαν γεμάτην ψευ-

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

5

ΑΛΕΞ. ΠΑΝΤΑΖΗ

ΜΑΛΛΙΑΡΟΣ ΚΑΙ ΜΑΛΛΙΑΡΟΙ

Ἄν τυχὸν βρίσκονταν κανένας νὰ τοῦ ἀραδίσει τοῦ κ. Καθαρολογᾶ, ὅχι μονάχα γνώμης δικῶν μας ἢ ξένων, μὰ καὶ χειροπιαστή, θεωρήσει ἐπιχειρήματα, ποῦ νὰ δείχνουν πόσο εὐκόλως γκρεμίζονται οἱ θεωρίαι του, πάλ τοῦλεγε: «Αὐτὰ δὲν εἶνε ἐπιχειρήματα, αὐτὰ εἶνε τίποτα. Ὅσο κι ἂν θέλῃς νὰ εἶπῃς τὴ γνώμη μου, δὲν τὸ καταφέρνεις. Τίποτα! τίποτα. Τρικυμία ἐν ποταμῷ ὕδατος».

Σώνει καὶ καλὰ μὰς κουπανοῦσε ὑψηλὰς ιδέας εἰς ὑψηλὴν γλῶσσαν, νομίζοντας πῶς, ὑψηλὴ γλῶσσα νὰ κάποια ἄλλη ἀπὸ τὴ μιλούμενη, μὲ ἄλλα γλωσσικὰ

στοιχεῖα, καὶ φωνίζοντας πῶς οἱ μαλαριστοὶ (μαζί κι ὁ Σολωμός εἶνε στρογγυλιστὴς τῆς ἰδέας!).

Ὅτι κι ἂν τοῦλεγε τοῦ κ. αὐτοῦ, αὐτὸς ἤξερε τὸ δικό του καὶ τὸ δικό του μονάχα νόμιζε γιὰ σωστό. Κουτὸς δὲν εἶταν ὁ κ. καθαρολογᾶς, κι ὅμως κουτὸς φαίνονταν μὲ τὸν ἐγωισμό του καὶ τὸ πείσμα του. Καλὸς ποιητὴς, κατὰ τὴ γνώμη του, εἶνε κείνος ποῦ γράφει εἰς ὑψηλὴν γλῶσσαν δηλ. στὴν καθαρῶστα (!), καὶ μεταχειρίζεται λέξεις ὑψηλὰς π. χ. ἐνερόχρως, χρέμμα, νέρτερ κ. ἄ. δηλ. γράφει γλώσσα ὅπως τὸ ἄφθιτον κάλλος καὶ τὴν δύναμιν μέχρι διαστροφῆς τινὲς τῶν παρ' ἡμῖν λογίων παρεγνώρισαν. (Δ. Ἀναστασιόπουλος. Κριτικὰ Δοκίμια). Μ' ἄλλα λόγια ἔνας καλὸς ποιητὴς, γιὰ τὸν κ. καθαρολογᾶ, εἶνε κείνος ποῦ γράφει:

Ἐμπρός αἱ στύγλαι ἐκθράνεις τῶν νερτέρων,

ὅστ' αἱ σκώληκες, φαγέδαινα καὶ στήφεις,

παραπροσύνη, ἐγκλημα, ἄρ' αἱ τύφεις,

ἔλκη, πανώλεις, κοπτοί, βρυγμοὶ καὶ θλίψεις,

ἡ πελιονὴ φθορά, τὸ ἄλγος τὸ ἀπαῖρον.

Νὰ ποιητὴς μὲ «Ἀλγὴν ἀσπαίνοντα!», ὅχι ἀμαλ-

ιαρός». Νὰ ποιητὴς ποῦ «ἡ εἰρωνεία πικρὰ διατελλεῖ πολλὰκις τὰ χεῖλη του, σαρδόνιος πολλὰκις ὁ γέλως δυνεῖ αὐτὸν σύσσωμον, ἐνῶ ἀγανακτήσεως φρίκη, ἐσχάτη αὐτῇ κατὰ τῆς θείας δικαιοσύνης κραυγὴ, βρυχάται ἐντονος ἐν- τὸς τοῦ βρέμεντος στήθους του».

Νὰ ποιητὴς ποῦ εἶνε λογιῶ-λογιῶ δηλ. ρεμβώδης, ὀνειροπόλος, πλήρης ἀναμνήσεων φαιδρῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπελπισ, ἀπογοητευμένος, σκυθρωπός, «ἔχει νεφελώδη τὴν καρδίαν, σκεπτικὸν τὸν νοῦν, τὴν ψυχὴν παραγώδη, καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τυρανιστικῶν παραγθέντων κατόπιν διαψεύσεως ἐλπίδων καὶ προσδοκιῶν, ἐκσπᾶται εἰς μελαγχόλους καὶ ζοφερὰς σκέψεις». (Κριτικὰ Δοκίμια).

Νὰ λοιπὸν κ' ἔνας ποιητὴς, μὲ τόσα καὶ τόσα ἐπιθετα ποῦ γράφει εἰς γλῶσσαν ὑψηλὴν. Αὐτὸς εἶνε ποιητὴς, γιὰ τὸν κ. καθαρολογᾶ. Κ' ἔτσι ἐμεῖς ποῦ δὲ νοιώθουμε ἀπὸ ὑψηλὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὡς χέσκουμε σὺν τοῖς ἀρχαίοις μυστοῖς στὸ ὑψηλὸν ἔργον, τὰ ρεμβώδη κ.τ.λ. ὡς χορταίνουμε μὲ ἄερα, σὺν τ' ἀρνάκια τ' ἀνῆρα ποῦ γυρίζουν ἀπὸ τὴ βόσκῃ χορτάτα ἀπὸ ἄερα, καθὼς τὰ λέει ἡ Βασίλειος στὸν Ντάντε:

Si che pecorelle, che non sanno,
tornan dal pasco pasciute di vento

(Dante. Parad. XXIX.)

Μπορεῖ ἓνας ποιητὴς νὰ φαίνεται δύσκολος σὲ μερικὸς ποῦ δὲν μποροῦν νὰ τὸν ἀκολουθήσουν στὴ φαντασία, μὰ γιατί νὰ φαίνεται σκοτεινὸς στοὺς πῶς πολλοὺς γιὰ τὴ γλῶσσά του; Ἐξυπνοὺς ἀνθρώπους μπορεῖ νὰ βρῇ κανεὶς πῶς εὐκόλως, παρὰ νὰ τυχὴ λίγους σοφοὺς, γνώστους τῆς ἀρχαίας, τῆς προγονικῆς ἢ προπατορικῆς, ἢ καὶ τῆς

τιές, τὰς ὁποίας φαίνεται ἐκνεύσασθαι ἀπὸ τὰς μεταφράσεως; ρομπντικὸν ἐπιφυλλίδων, εἰς τὰς ὁποίας ἐπιτυγχάνει. Περὶ τῆς μεταφράσεως τῆς «Ἀλκήστιδος» δὲν ἔχω ἢ δύο λέξεις νὰ εἰπω:

Περὶ σφόδρην ἀπὸ τὸ ἥμισυ τῆς μεταφράσεως εἶνε γραμμικὸν καὶ διορθωμένον ἀπὸ τὸ χέρι μου καὶ ἀντιγραφικὸν εἰς τὸ καθαρόν καθ' ὑπαγόρευσίν μου ἀπὸ τὸν κ. Ποριώτην ὡς ἀπλοῦν γραφειῶν· ἄλλο μικρὸ μέρος ἐγγράφη καθ' ὑπαγόρευσίν μου ἀπὸ τοῦ μύστου Λέοντος· τὸ ὑπόλοιπον ὑπαγόρευσα πρὸς τὸν κ. Ποριώτην, ὁ ὁποῖος ξενυχτοῦσε ἀλγῶν παρ' ἐμοῦ, διότι ἐπερίμενε μὲ τὴν πέννα εἰς τὸ χέρι μέχρις οὗ εὗρω τὰς καταλλήλους ἐκφράσεις καὶ δὲν ἐτόλμα βεβαίως νὰ μὲ βοηθήσῃ διὰ τῆς συνεργασίας του ἐκ φόβου μὴν ἀκούσῃ τὴν φράσιν, τὴν ψευδῶς ἀποδίδει λεγθεῖσαν περὶ τοῦ κ. Βουτιερῖδου. Τὸ μέρος τὸ ὁποῖον φέρει τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα τοῦ κ. Βουτιερῖδου, ἀφ' ἐνὸς μὲν ὑπαγορεύθη, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐγγράφη ὑπ' αὐτοῦ ὡς δοκίμιον, ἄνευ ἀξιόσεως νὰ περιληφθῇ ὡς εἶχεν, εἰς τὴν μετάφρασιν, καὶ μεταβλήθη ἔπειτα παρ' ἐμοῦ, ὥστε δὲν δύναται πλέον νὰ θεωρηθῇ μετάφρασις ἄλλου· τὰ διὰ μέσας χορικὰ τοῦ μέρους αὐτοῦ συνεπληροῦντο πάλιν παρ' ἐμοῦ καθ' ὑπαγόρευσιν πρὸς τὸν κ. Ποριώτην.

Αἱ περὶ προτεραιότητος καὶ μεταφραστικοῦ τίτλου μωρολογίαι καταπίπτουν ἀφ' ἐκείτων διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Βουτιερῖδου, ὁμολογοῦντος ὅτι τῇ ἐντολῇ μου μετέφρασε μικρὸν μέρος, μεταβλήθην εἰτα παρ' ἐμοῦ καὶ ὅτι οὐδέποτε ἐπιδοκῆσαν ἐπὶ τῆς ἐντελῆς ἰδικῆς μου μεταφράσεως. Τὰ εἰς χεῖράς μου χειρόγραφα ἀποτελοῦν τὴν καλλιτέραν διάφωσιν τοῦ χειρογράφου ὁ ὁποῖος ἐπιδοκῆσε νὰ γίνῃ λόγιος καὶ συνεργάτης μου. Ἡ ὅλη μετάφρασις τῆς «Ἀλκήστιδος» εἶνε τὸσον μονοκόμματος καὶ τὸσον χαρακτῆριστικῶς ἰδική μου, ὥστε κινεῖς νὰ μὴν ἀμνησθήσῃς, ὅτι εἶνε ἔργον ἐνὸς καὶ μόνου καὶ βεβαίως οὐ τοῦ κ. Ποριώτου.

Ὁ καθύμνος ὁ γραφειῶς εἶνε ἔξω φρενῶν διότι δὲν δέχομαι πλέον μεταφράσεις του, διότι ἀπεδείχθη ὅλως ἀδύνατος τῆς γλώσσης τὴν ὁποίαν ζητῶ, ὡς κατασκευαστὴς μαργαριτῶν, διότι αἱ μεταφράσεις του τοῦ «Ἀριστεροῦ χειροῦ» καὶ τῆς «Λοκάντιδος» παίζονται διορθωμέναι ὑπ' ἐμοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν ἄνευ ποσοστῶν κτλ.

Ἄν ἐπρόκειτο ν' ἀνερῶν τὴν συνεργασίαν τοῦ Ποριώτου εἰς τὸν τίτλον τῆς μεταφράσεως τῆς «Ἀλκήστιδος» θὰ ἔθετα ἀντὶ «διαφόρων λόγων», ὡς προτείνει αὐτὸς, τὰς λέξεις «ἐνὸς ἀλόγου».

Καὶ μὲ τὴν φράσιν ταύτην ὁ κ. Χρηστομάνος κλίνει τὸν φιλιππικόν του τὸν τόσον δίκαιον ἴσως, ἀφοῦ τὰ χειρόγραφα ἄτινα μᾶς ἐπέδειξε μαρτυροῦν ὅτι ὁλόκληρος ἡ μετάφρασις εἶνε κατωμένη ἀπὸ τὸ ἴδιον τοῦ χέρι, ἐκτὸς τευχῶν τινῶν, τὰ ὁποῖα ἐπίσης εἶνε διορθωμένα παρ' αὐτοῦ.

Ἀριθ. 7

ΣΧΟΛΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑΣ

Τὴν ἀνωτέρω συνέντευξιν τὴν ἔχει φιλοτεχνήσει ὁ φιλαλήτης κ. Πιέρ Μωρεά, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστὸν, δημοσιογράφος καὶ ποιητικὸς γραφεὺς μὲ τὸ ψευδώνυμον Πέτρος Ζητουσιάνης. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ ἡμέτερος κ. Πιέρ μᾶς βεβαιώνει πῶς ὅλη ἡ μετάφρασις εἶνε κατωμένη ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ χέρι τοῦ κ. Χρηστομάνου βγάζουμε τὸ καπέλλο μας καὶ ἐξακολουθοῦμε τὴν δημοσίευσιν καὶ τῶν ἄλλων ἐπισήμων κειμένων. Ὁ περιεργότατος αὐτὸς μεταφραστικὸς Παναμᾶς μᾶς φυλάει γιὰ τὸ τέλος καὶ ἄλλα μεγάλα γλέντια.

Ἀριθ. 8.

ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΙΜΩΝΑ

(Πρὸς τὸν κ. Δ. Ταγκόπουλον Διευθυντὴν τοῦ «Νουμά»)

Φίλε κ. Δ. Ταγκόπουλε

Εἰς τὴν προφορικὴν ἐρώτησίν σας, ἂν καὶ τὴν μετάφρασιν τοῦ «Τίμωνος» τοῦ Λουκιανοῦ ὑπαγόρευσεν εἰς τὸν κ. Βουτιερῖδην ὁ κ. Χρηστομάνος, ὡς διακρίνεται, ἀπαντῶ γραπτῶς παραθέτων ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ εἰρημένου κυρίου, χρονολογούμενης ἀπὸ 7 Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ.

«Γνωρίζετε (μου γράφει ὁ εἰρημένος κύριος) ζητῶν ἀπὸ ἐμὲ, πολὺ ἀργά, σάνδρα πωτηρὶς διὰ τὴν «Ἀλκήστιν»· ὅτι ὁ Βουτιερῖδης, ἀσχετῶς πρὸς ὅσας ἄλλας ἀφορμὰς ἔχει νὰ μὲ εὐγνωμονῇ, ὀφείλει εἰς ἐμὲ τὴν μετάφρασίν του τοῦ «Τίμωνος» (ἂν καὶ ἀπέχει αὐτὴ ἀρκετὰ ἀπὸ τὴν τῆς «Ἀλκήστιδος»), διότι ἀπὸ ἐμὲ ἐμαθεν πῶς καὶ εἰς ποῖαν γλῶσσαν καὶ μὲ ποῖαν ἀρμονίαν πρέπει νὰ ποιεῖται τὰ ἀρχαῖα κείμενα».

Τὸ μέτρον τῆς καλῆς πίστεως τὸ ὁποῖον ἔδειξεν ὁ περὶ οὗ πρόκειται κ. θεατρῶν μὲ τὴν συνέντευξιν τοῦ «Ἀστεως» μὲ ἀναγκάζει νὰ κάμω χρῆσιν τῆς ἑνὸς ἰδιωτικῆς ἐπιστολῆς του, διότι πιθανὸν αὐριον νὰ διεκδικήσῃ καὶ ἄλλας μεταφράσεις ὡς ὀφειλομένας εἰς αὐτόν.

Ἀθήναι, 11 Σεπτεμβρίου 1903

Ἰμέτερος
Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

Ἀριθ. 9

ΨΕΥΤΙΑΔΟΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

(Ἀπὸ τὴν «Ἐστίν» τῆς 13 Σεπτεμβρίου)

Κύριε Διευθυντά

Ὁ κ. Θεατρῶν τῆς πλατείας τῆς Ὀμονοίας ὑπαγόρευσεν εἰς μίαν πρωινήν ἐφημερίδα συνέντευξιν ἐνθυμίζουσαν τὴν φρασσεολογίαν τοῦ τελευταίου Γαλλικοῦ τοῦ δραματολογίου. Καὶ διὰ μὲν τὸ ζήτημα τῆς «Ἀλκήστιδος» ἀπόκειται εἰς τὸν «Νουμάν» ν' ἀπαντήσῃ. Ἐγὼ εἶπα ὅτι εἶχα νὰ εἰπῶ. Ἀλλ' ὁ κ. θεατρῶν καυχᾶται συγχρόνως ὅτι δὲν δέχεται μεταφράσεις μου, ὅτι διώρρωσε μεταφράσεις μου καὶ ὅτι δι' αὐτὸ δὲν μου πληρώνει ποσοστά. (Ἡ μὲν ἐπιτρέψετε νὰ πληροφορήσω τὴ νοῆμον κοινόν, τὸ ὁποῖον σήμερον ἔχει ἐπαρκῆ γνῶσιν τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ εἰρημένου κυρίου, ὅτι:

Α'. Δι' ἐπιστολῆς μου ἀπὸ 14 Μαΐου ἐ. ἔ. ἀνέθεσα εἰς τὸν λόγιον νέον κ. Κ. Χρηστομάνον νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν εἰρημένον θεατρῶν, μὲ τὸν ὁποῖον δὲν ἤθελα νὰ ἔχω καμμίαν συνάφειαν, ὅτι τοῦ χαρίζω τὰ ποσοστά, τὰ ὁποῖα αὐτὸς σήμερον καυχᾶται ὅτι τρώγει.

Β'. Ἀπὸ τῆς ἑνὸς χρονολογίας ἐπανειλημμένως παρεκλήθην ὑπ' αὐτοῦ νὰ μεταφράσω διὰ τὸ θέατρον τοῦ Γαλλικοῦ σύγχρονου ἔργα, καὶ ἐγὼ ἠρνήθην δι' εὐνόητους λόγους. Ἐπίσης τὴν ἡμέραν τῆς πρώτης τοῦ «Τρίτου», εἰδικώτερον παρεκλήθην μὲ πλείστας δελεαστικὰς ὑποσχέσεις, νὰ συμπληρώσω καὶ νὰ τῷ δώσω τὴν ἡμιτελῆ ἔμμετρον μετάφρασίν μου τοῦ «Ἑρωτικοῦ πείσματος» τοῦ Μολλιέρου, τῆς ὁποίας πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους εἶχεν ἀναγνώσει ὁ εἰρημένος κύριος τὴν α' πρᾶξιν, — ἀλλὰ καὶ πάλιν ἠρνήθην.

Γ'. Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ καταθέσω εἰς τὸ γραφεῖόν σας τὴν ἰδιόγραφόν μου μετάφρασιν τῆς «Λοκάντιδος» ἥτις ἐπὶ διετίαν ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ θιάσου τῆς Ν. Σκηνῆς, διὰ νὰ κρίνετε περὶ τῶν δῆθεν διορθώσεων. Τὸ χειρόγραφόν μου τοῦ «Ἀριστεροῦ χειροῦ» ἀρνεῖται νὰ μοὶ ἐπιστρέψῃ ὁ εἰρημένος κύριος προφασίζόμενος ὅτι τοῦ τὸ ἐκλεψαν.

Ἀθήναι 11 Σεπτεμβρίου 1903

Ἰμέτερος
Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ψευτικῆς γλώσσης, τῆς συνθηματικῆς. Γιατί νὰ κρύβουμε τὸ φῶς μὲ σκοτεινὰ μεσαιωνικὰ μαντῶα, γιατί νὰ πνίγουμε τὴ ζωὴ μὲς στὸ σκότος; Μὲς ἀπὸ τὰ λόγια, μὲς ἀπὸ τὴ γλώσσα θὰ προβῇ τὸ φῶς ποῦ κλεῖ μέσα του ἕνα ποίημα, π. χ. Καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἰδοῦμε φῶς, πολὺ φῶς. Δὲ θέλουμε σκοτάδι, δὲ θέλουμε

ὁλίγα φῶς καὶ μακρινὸν σὲ μέγα σκότος καὶ ἔρμος
(Σολωμός)

Ἐδῶ ὁ λόγος εἶνε γιὰ τὴ γλῶσσαν ποὺ θάχῃ ἕνα ποίημα, ὡς ποῦμε· ἡ ἰδέα, ἡ φαντασία κ.τ.λ. εἶνε ἕλλο ζήτημα. Μοῦτυχε νὰ διαβάσω σ' ἕνα περιοδικὸ ποῦδγαίνε μὲς φορὰ, ἕνα γράμμα τοῦ Βηλαρᾶ γιὰ τὴ γλῶσσαν. Ἐκεῖ λέει ὁ σοφὸς αὐτὸς ἀνὴρ ποῦ πολλὰ καλὰ, καὶ μὲς στᾶλλα τ' ἀκόλουθα· «Δὲν μπορῶ νὰ χωρίσω τοὺς Μακαρονιστάδας μὲ τὰς ἑλληνικοὺς τους, λέγω γιὰ κείνους, ὅπου χωρὶς νὰ ξέρουν καθὼς πρέπει τὰ ἑλληνικά, θέλουν νὰ παραλογοῦν καὶ νὰ μὴν καταλαβαίνουν οἱ ἴδιοι τί λέν. Βιάζονται γιὰ τοὺς ἀληθινὰ προκομμένους, ὅπου καὶ μὲ τὴν ἑλληνικὴν καὶ ξέναν γλῶσσαν εἶνε στολισμένοι καὶ προικισμένοι μ' ἐπιστήμης καὶ φιλοσοφίας, ἔχω ὅλο τὸ σῆμα καὶ τὴν ὑπόληψιν, ὅπου πρέπει νὰ τοὺς χρωστούμε. Μόν' ἤθελα ἂν ἐδυνάμουν νὰ τοὺς καταπαίσω νὰ μὴν ἀψυχοῦν τὴ μάθησιν καὶ προκοπὴν τους σ' ἐκείνους, ὅπου ἔχουν μεγαλωτάτη χρῆσιν καὶ ἀνάγκη νὰ φωτισθοῦν. Γιατί τί ἀπονεύουν νὰ εἶνε σάν οἱ ἐρηθρὸς τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ἐκρυ-

βαν ὅσα ἤξεραν μὲ τὸ σκοτεινὸ σύμφερον τῶν ἱερογλυφικῶν τους καὶ ὀνομάζονταν σοφοὶ καὶ προκομμένοι χωρὶς νὰ ὠφελήσουν κανέναν; Ἀλλ' ἡ θάλασσα ν' ἀφῇσιν τὰς σκουριασμένες παλιοῦδας, ὅπου παιδιόθεν ἀπόχρησαν σ' τὰ ψωρόσκολα μας, καὶ νὰ ἐπιχειρητοῦν νὰ διορθώσουν ἀληθινὰ τὴ γλῶσσαν τοῦ καιροῦ μας! Πόσο ἔσχατος ἔπαυσις! Αὐτὰ εἶνε στὸ γράμμα τοῦ Βηλαρᾶ, ποῦδωτε ὁ κ. Βλαχογιάννης στὸ «Διόνυσον» γιὰ νὰ δημοσιεῖται, καὶ ὁ «Διόνυσος» τὸ δημοσίεψε, ἀλλάζοντας ἐπὶ ἰδιορρυθμῶν ὀρθογραφικῶν σύστημα τοῦ Βηλαρᾶ γάρνιν εὐκολίας τοῦ ἀναγνώστου». Πόσος φορὸς δὲν τυχαίνει σὲ μερικῶν δικῶν μας ἔργα νὰ βλέπουμε τὸ φῶς μὲς ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ σύμφερον τῶν ἱερογλυφικῶν, ἂν καὶ ὁ Krumbacher βρῇ καὶ πῶς φιλολογικὸν ἔργο καλὸ μόνον στὴν ἀπλὴν μας γλῶσσαν μπορεῖ νὰ βροῦμε, ἀπὸ στὴν φιλολογίαν ἢ κ. καθαρεύουσα ἔκανε, καθὼς λέει, «φιάσκο». ἔπεσε ἔξω, νὰ ποῦμε; Πόσος καταστρεφὴς δὲν ἔχουν φορεῖ αὐτὰ τὰ φοβερὰ μάγαντα τῆς καθαρεύουσας! Ποσοὶ γάνουνται μὲς τὴν καθαρεύουσα ποῦ, «ὡς ἦσαν ἔξω» ἀρῶν στερεωμένη πνευματικῆς ζωῆς, πῶς προφύρον γήρας, καὶ ἔδω σέρνει ζωντόνεκρον ὑπαρξίν» καὶ παρρηγοῦνται ἔδικα καὶ παράλογα γλῶσσα ἀληθινῇ, γλῶσσα τέλει, ἀναγνωρισμένη ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην, γλῶσσα ὅπου εὐρίσκονται στίχοι καλλιτεχνικώτατοι γλῶσσα αἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἔβαλεν ὅλην τὴν ψυχὴν του, ἐξεθύμανε τὰ βαρύτερα καὶ εὐγενέστερα αἰσθήματά του, τοὺς ὑψηλοτέρους

πόθους του. (Πολυλᾶς)

Ἄν ὁ κ. καθαρεύουσα ἤθελε γλῶσσαν ὑψηλὴν, γιατί τῆχα νὰ μὴν παραδεχτοῦμε πῶς, μπροστὰ στὴν καθαρύουσα, στυλῶνεται ἡ ἀληθινὴ ἐθνικὴ μας «ὕψηλὴ καὶ κοινή»;

Ἐνα ζήτημα λυμένο πλὴ ἀπὸ τὸ παραγωγικὸν μας πνεῦμα εἶνε καὶ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης. Ἀς κοιτάξῃ ὁ κ. καθαρεύουσα—ὡς τοῦ ἀλλάξουμε λιγάκι τ' ὄνομα—νὰ μᾶς βρῇ κατιτίς μὲ ζωὴ καὶ μ' ἀληθινὴ τέχνη, ποῦ νῦναι γραμμένο στὴν καθαρύουσα. Μὰ νὰ σκάσῃ, τίποτα τῆς προκοπῆς δὲ θὰ βρῇ. Δὲ θὰ βρῇ π. χ. ἕνα διήγημα σάν τοῦ Καρκαβίτσα, νὰ μὴν ποῦμε γιὰ ποιήματα—γιὰτί εἶνε ντροπῆς νὰ βάζουμε πλάι-πλάι Ποίημα καὶ . . . καθαρύουσα. Κ' ἐπειδὴ εἶπαμε γιὰ τὴν Καρκαβίτσα, —καθὼς μπορούσαμε νὰ ποῦμε καὶ γιὰ μερικοὺς ἄλλους—ὡς πάρομε στὴν εὐχὴ ὅποιο κομμάτι θέλουμε ἀπὸ τὰ «Λόγια τῆς Πλήρης», π. χ., καὶ ὡς προσπαθήσουμε ὅσο θέλουμε, νὰ βροῦμε ἕνα ποῦ νὰ τοῦ ἀξίξῃ στὴν καθαρύουσα. Ἄν εὐχῇ καὶ βρῇ κανεὶς σ' αὐτὴ τὴν καθαρύουσα τίποτις ποῦ νὰ διαβάζεται, σίγουρα θάνα μεταφρασμένο ἀπὸ κἄποιον καλὸ ξένο συγγραφέα. Ποῖος εἶνε κείνος ποῦ νοιώθει μέσα του τὴ λαχτῆρα τῆς ζωῆς, καὶ δὲ γράφει στὴ δημοτικῇ; Ποῖος εἶνε κείνος ποῦ σκέφτεται ἀγνὰ ἑλληνικά, καὶ δὲν αἰσθάνεται τὴν ψευτιά καὶ τὸ ἀφύσικο ποῦ κλεῖ μέσα τῆς ἡ πλαστῇ γλώσσῃ;

(ἀκολουθεῖ)